

УДК 351.746.1 (477)

DOI: 10.33099/2707-1383-2022-46-4-95-117

Олександр Луцький*кандидат педагогічних наук,**доцент, ректор,**Національна академія Державної**прикордонної служби України**імені Богдана Хмельницького**(Хмельницький, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6235-219X>**Електронна пошта: ol.lut.2021@gmail.com***Сергій Бочаров***ад'юнкт ад'юнктури,**Національна академія Державної**прикордонної служби України**імені Богдана Хмельницького**(Хмельницький, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3824-4022>**Електронна пошта: 281918@ukr.net***РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ПРИКОРДОННИХ ЗАГРОЗ**

У науковій статті на основі публікацій аналітиків, експертів й військових фахівців проведено аналіз та узагальнено процес формування світової та європейської системи забезпечення державної безпеки. Визначені передумови формування системи протидії загрозам України, зокрема у прикордонній сфері діяльності. Проведено аналіз існуючих досліджень, законодавчих засад, принципів та методів досягнення колективної прикордонної безпеки.

Під час дослідження використано низку історичних, емпіричних та теоретичних методів — вивчаючи послідовність становлення та розвитку системи безпеки в хронологічній послідовності. Застосування цих методів і прийомів забезпечило комплексний аналіз об'єкта і предмета дослідження, його орієнтацію на достовірність майбутніх знахідок.

Ключові слова: *загрози, прикордонна безпека, система державної та колективної безпеки, союзи, конфедерація.*

Постановка проблеми. Світовий досвід зовнішніх військово-політичних відносин ХХ–ХХІ ст. свідчить, що майже всі прорахунки і невдачі багатьох країн так чи інакше були обумовлені помилками в оцінці характеру і масштабів військових загроз, а також своїх можливостей щодо їх попередження та протидії.

Тридцятирічна історія розвитку незалежної України свідчить, що сьогодні наша держава стала одним із полігонів глобальної гібридної війни, як ніколи потребує переходу до нового цивілізаційного стану для успішної соціально-політичної модернізації на міжнародному рівні.

Складна і часто непередбачувана військово-політична обстановка в Світі, в т.ч. безпосередньо біля кордонів України вимагає нарощування пріоритету військово-політичної сили як інструменту зовнішньої політики в забезпеченні національних інтересів держави (Про Стратегію національної безпеки України. 2020).

У цих умовах місце і роль України в системі світоустрою багато у чому визначаються своєчасністю і адекватністю реагування на можливі виклики й загрози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Упродовж останнього десятиліття відомими вченими та практиками проведено значну кількість наукових досліджень у сфері національної без-

пеки, її забезпечення, охорони та захисту державного кордону.

Зокрема, методологія державного управління у сфері національної безпеки формувалася відомими вітчизняними вченими, серед яких: як засіб протидії загрозам подаються окремі аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення, що відобразили у своїх публікаціях О. Сальнікова обґрунтувала «Роль застосування рефлексивного управління в стратегічних комунікаціях для протидії загрозам гібридного характеру» (Сальнікова, О. Ф. (за заг. ред.). 2020, с. 123–129); О. Дегтяр у публікації «Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади» (Дегтяр, О. А. 2013, с. 30–36); Н. Дяченко «Роль та місце прогнозування в системі державного управління» (Дяченко, Н. П. 2013, с. 58–67). Дослідження походження й сутності гібридних війн висвітлені у дослідженнях С. Белая «Удосконалення механізмів врегулювання сучасних збройних конфліктів всередині держави: актуальні питання забезпечення державної безпеки України в умовах збройного протистояння» (Белая, С. В. 2017, с. 5–9); В. Горбуліна «Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання» (Горбулін, В. П. (за заг. ред.) 2009, с. 125–139).

Значний науковий внесок у розвиток науково-методичного забезпечення охорони та захисту дер-

жавного кордону зробили науковці: Б. Олексієнко у публікації «Еволюція основних проблем протидії військовими засобами «гібридній» агресії з боку Російської Федерації проти України» (Олексієнко, Б. М. 2021, с. 119–135) окреслив окремі аспекти протидії гібридним війнам; питання інформаційно-аналітичного забезпечення охорони державного кордону, як основний метод протидії загрозам в сфері прикордонної політики держави дослідили колектив вчених В. Кириленко, О. Фаріон, П. Лисак, у своєму дослідженні «Модель інформаційно-аналітичної взаємодії оперативних підрозділів державної прикордонної служби України» (Кириленко, В. А., Фаріон, О. Б. & Лисак, П. П. 2020, с. 107–115). Нагальні питання участі прикордонної служби в забезпеченні функціонування сектору національної безпеки висвітлювали О. Цевельов «Актуальні питання забезпечення прикордонної безпеки України у системі національної безпеки» (Цевельов, О. Є. 2017, с. 88–90); А. Мисик розробивши «Концепцію застосування Державної прикордонної служби України у територіальній обороні» (Мисик, А. Б. 2017, с. 146–152); окреслив окремі питання діяльності прикордонного відомства України у сфері міжнародного співробітництва Ю. Івашков у публікації «Міжнародне співробітництво та співпраця Державної прикордонної служби України із запобігання транскордон-

ній злочинності» (Івашков, Ю. Б. 2015, с. 59–75).

Під час усвідомлення основних термінів та понять ми послуговувались енциклопедичними виданнями та аналітичними роботами С. Домбровської та С. Полторака «Механізми формування безпеки держави» (Домбровська, С. М. & Полторака, С. Т. 2015, с. 4–9); А. Семенченка «Теоретико-методологічні засади визначення, класифікація та оцінки системи загроз національної безпеки і рекомендації щодо їх удосконалення» (Семенченко, А. І. 2007, с. 86–91).

Мета статті полягає у висвітленні результатів проведеного ретроспективного аналізу наукових здобутків, нормативно-правових і організаційних засад та спроможностей Державної прикордонної служби України (ДПСУ) у системі попередження загрозам у прикордонній сфері діяльності, а також аспектів її формування.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ існує в найскладнішу синергетичну кризу, що інтегрує з різними формами фізичної сутності криз (демографічну, екологічну, економічну), які характеризуються стрімким зростанням нестабільності та конкуренції між старими і знову виникаючими центрами сили.

Ще до створення держав окремі племена, народи, народності створювали об'єднання (*союзи*) на добровільній або примусовій основі, головне значення яких було у перева-

зі над ворогом в чисельності людей і матеріальних засобів, що забезпечувало перемогу.

Проаналізувавши історичні факти розвитку людства та суспільства, а також їх взаємовідносини зазначимо, що племінні союзи особливо часто фіксуються істориками на стадіях військової демократії (*франків і тевтонів у германців, антів і склавинів у слов'ян*). У Новий час вчені багато дізналися про племінні союзи на прикладі північноамериканських індіанців (*апачі, ірокези, сіу та ін.*), тип соціальної організації в період первісного суспільства. На пізньому етапі існування племені виникло суспільне самоврядування, що призвело, у свою чергу, до появи більш великих спільнот — народностей. В процесі розвитку цивілізацій, форми об'єднань мали різні конструкції, але їх головні цілі були єдині в усі часи — перевага противника в чисельності сил та засобів (Крип'якевич, І. П. 1984, 176 с.). Багатосторонні договори або домовленості могли і можуть передбачати взаємодію держав союзу в мирний і воєнний час.

Міжнародні організації відіграють важливу роль в керівництві і реформуванні сфери безпеки. Вони виконують керівну роль в забезпеченні нормотворчості і верховенства права, забезпечують канал зв'язку між урядами і суспільством різних країн, іншими міжнародними органами, які займаються керівництвом і реформуванням сфери безпеки.

Участь міжнародних організацій в реформуванні сфери безпеки почала зростати в 1990 р. Керівництво сферою безпеки стали розглядати як важливий елемент організації, управління і проєктів реконструкції. Демократичний нагляд за сферою безпеки став важливою умовою партнерських відносин і членства в таких організаціях, як ЄС, НАТО і Рада Європи.

Для більш широкого розуміння питань протидії загрозам та забезпечення безпеки держави розглянемо понятійний апарат.

Колективна безпека — це система колективних дій держав і товариств з метою захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз (Кучик, О. С. 2011, с. 34–35).

Система колективної безпеки — це сукупність міждержавних і міжнародних організацій, договорів та угод, колективних сил, створена зусиллями кількох держав або світової спільноти для запобігання різного роду загрозам (*військово-політичним, економічним, екологічним та ін.*) існуванню і розвитку цивілізації на регіональному або глобальному рівні, їх нейтралізації (Про основи національної безпеки України. 2003).

Гібридна війна — методика ведення бойових дій, що поєднує традиційні і нетрадиційні, регулярні і нерегулярні засоби, а також інформаційну та кібернетичну боротьбу (Дамьян ван Пьювелде. 2015).

Створення системи колективної безпеки передбачає реалізацію комп-

лексу заходів політичного, економічного, правового характеру, а також військово-організаційних заходів, спрямованих на відсіч агресії (Про національну безпеку України. 2018).

Колективна безпека базується на таких принципах:

— неподільність безпеки й колективна оборона (*агресія проти однієї держави учасника розглядається, як агресія проти всіх держав-учасниць*);

— невторчання у внутрішні справи і врахування інтересів один одного;

— можливість розміщення окремих організацій, військових баз і об'єктів одних держав-учасниць на території інших;

— консенсус у прийнятті рішень із принципових питань;

— відповідність складу і готовності збройних сил і фінансових зобов'язань учасників масштабам викликів і загроз.

Колективна безпека включає систему заходів, спрямованих на підтримку міжнародного миру, запобігання війні, надання колективної відсічі агресії і колективної допомоги. Ця співпраця може здійснюватися як у рамках ООН, НАТО, ОБСЄ, так і інших міжнародних організацій безпекового характеру, як на регіональній так і міжрегіональній основі.

Побудова системи колективної безпеки, з метою підвищення її ефективності, повинна базуватися на регіональних підсистемах колектив-

ної безпеки та враховувати характер загроз, склад і можливості контингентів військ, інфраструктури тощо (Андрущенко, С. В. 2011, с. 137–139).

Для більш широкого розуміння основ забезпечення військово-політичної безпеки і шляхів її досягнення доцільно проаналізувати найбільш відомі в історії події консолідації на світовому і міждержавному рівнях.

Так, на фоні міжнародних протиріч у боротьбі великих європейських країн за переділ світу, одним із таких військово-політичних об'єднань країн слід відмітити «Троїстий союз»¹. Окремі статті договору передбачали, що у випадку нападу на одного з членів союзу у війну з ними вступають всі учасники договору (Копійка, В. В. 2004, с. 658–675).

Відповідним кроком сторін протистояння відбулось створення військово-політичного угруповання «Антанта»², яке стало військовим союзом під час Першої світової війни (Борщак, І. 2001).

До прикладів консолідації сил на геопросторовому підґрунті можна віднести «Альянс восьми держав»³,

¹ Військово-політичний блок Німецької й Австро-Угорської імперій та королівства Італія, 1879–1915 рр., був спрямований проти Французької Республіки, Великої Британії і Російської імперії.

² 1904–1907 рр., основними членами були Велика Британія, Французька республіка і Російська імперія.

³ Військовий альянс, до якого увійшли США, Німецька імперія, Великобританія, Французька республіка, Японська імперія,

що був створений у рамках забезпечення політичних і економічних інтересів учасників (Альянс восьми держав. 2022).

Першою в історії і найбільш вдалою спробою створити єдині збройні сили країн Європи, відмічається співпраця у сфері безпеки і оборони у рамках Західноєвропейського союзу (англ. *Western European Union*)⁴ — організація, що існувала протягом ХХ–ХХІ ст. (з 1948 до 2011 р.) (Західноєвропейський союз. Європейська оборонна організація. 2022). Союз став «невід’ємною частиною розвитку ЄС», надавши йому повноваження у сфері оборони, розвитку країн-членів у рамках спільної зовнішньої політики безпеки, з головним завданням — колективна безпека.

Сучасні військові союзи і міжнародні військово-політичні організації за хронологією їх створення:

1. Організація Північноатлантичного договору — НАТО⁵. Договір

Російська імперія, Австро-Угорська імперія та Королівство Італія, чії війська переможно вторглися в Цінський Китай для де-блокади дипломатичних місій у Посольському кварталі в Пекіні 20 липня 1900 р.

⁴ Включала до свого складу 28 країн з чотирма різними статусами: країни-члени — держави ЄС (в межах до 2004 р.); асоційовані члени — Ісландія, Норвегія, Польща, Туреччина, Угорщина, Чехія; асоційовані партнери — Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія; спостерігачі — Австрія, Данія, Фінляндія, Ірландія, Швеція.

⁵ Створена за міжнародним Договором між західноєвропейськими та північноамериканськими країнами 4 квітня 1949 р. Склад: Бель-

став установчим документом створення Північноатлантичного альянсу — найбільш впливовішої і всеохоплюючої військово-політичної організації в світі (Дзвінчук, Д. І. 2012, с. 317–324). Згідно основних положень договору основою системи колективної безпеки (*стаття 5 Договору*) є принцип надання допомоги стороні, яка зазнала нападу, в т.ч. застосування збройної сили. Альянсом здійснюється активна співпраця з державами за його межами у рамках стратегічного військового партнерства, встановлення стабільності й безпеки у Середземномор’ї, миротворчої діяльності (Directory of NATO. 2006, Part I, p. 15–29; Part VI, p. 219–228) (*рис. 1*).

Примітно, що співпраця з державами за межами НАТО не надає підстав для повномасштабної військової підтримки (*оголошення війни країні-агресору*) в разі нападу на країну-союзника третьою стороною (*наприклад агресія Росії проти України*).

гія, Великобританія, Данія, Ісландія, Італія, Канада, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, США, Франція, Греція, Туреччина (з 1952 р.), Німеччина (з 1955 р.), Іспанія (з 1982 р.), Угорщина, Польща, Чехія (з 1999 р.), Болгарія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія, Естонія (з 2004 р.), Албанія, Хорватія (з 2009 р.), Чорногорія (з 2017 р.), Північна Македонія (з 2020 р.).

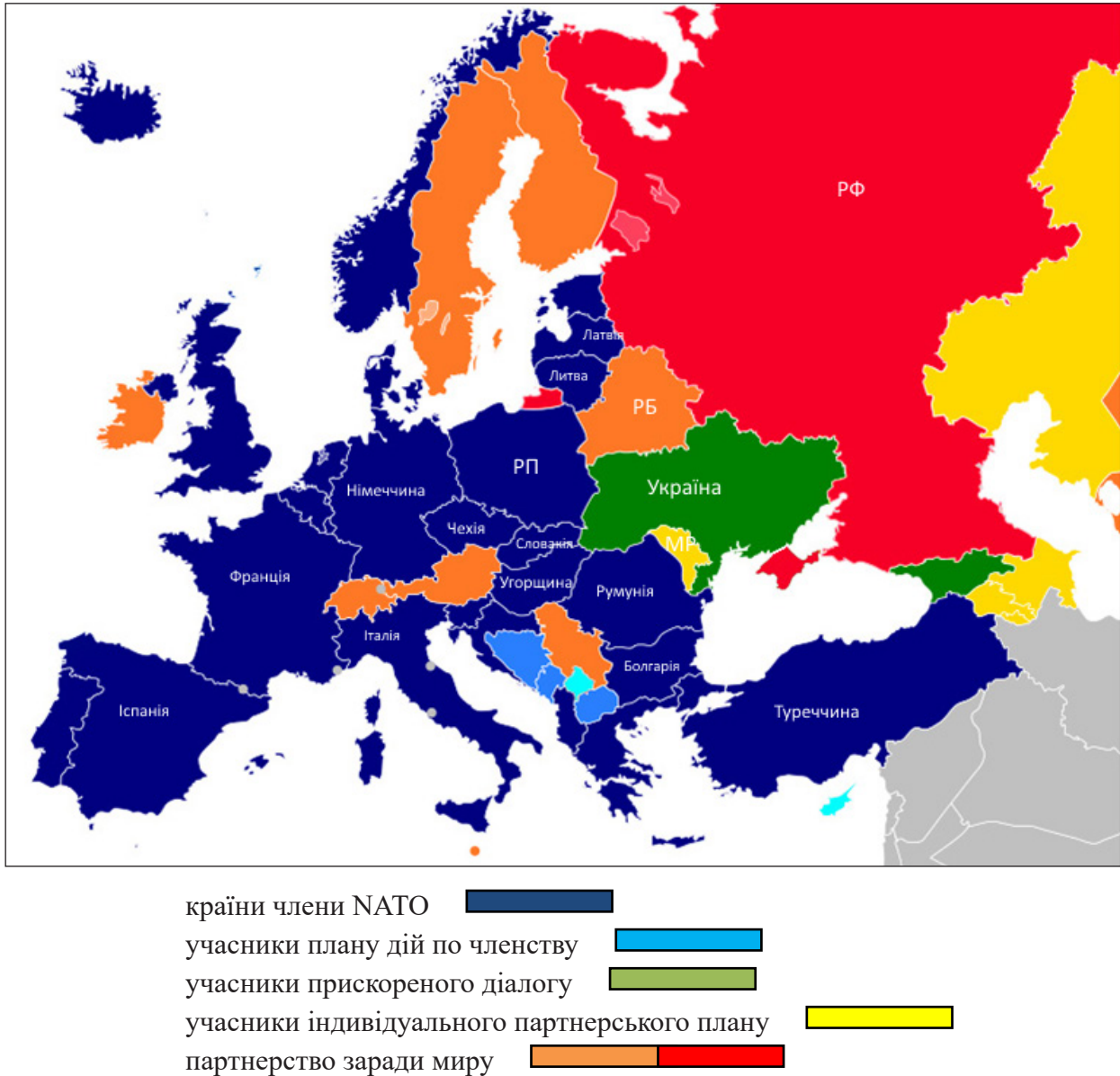

Рис. 1. Сучасна геополітична обстановка — позиції НАТО у Європі

2. АНЗЮС (*ANZUS*) (створений в 1951 році), Тихоокеанський військовий союз держав: Австралія, Нова Зеландія, США (АНЗЮС. 2022).

3. П'ять оборонних договорів (*ANZUK*) (створені в 1971 році): Австралія, Нова Зеландія, Сінгапур, Великобританія, Малайзія (Військово-політичний союз АНЗЮК. 2022).

4. Регіональна система оборони (*RSS*) (створена в 1982 році) воєнно-політичний блок країн Карибського басейну: Антигуа і Барбуда, Барбадос, Домініка, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Люсія, Сент-Кітс і Невіс (з 1983 року), Гренада (з 1985 року) (Regional Security System. 2022).

5. Організація Договору про колективну безпеку (*ОДКБ*) (створена

в 1992 році)⁶ (Організація Договору про колективну безпеку (ОДКБ). 2022). Розглядається її учасниками як головний міждержавний інструмент протистояння регіональним викликам і загрозам військово-політичного і військово-стратегічного характеру. Російська влада подає ОДКБ, як реальну альтернативу НАТО, намагається збільшити роль ОДКБ у системі міжнародних відносин, та використовує організацію як інструмент реалізації своєї зовнішньої політики за рахунок відновлення свого впливу на пострадянському просторі. На відміну від НАТО критеріїв для прийому до ОДКБ не існує (відсутня необхідність відповідати демократичним критеріям і реформам)⁷.

6. Північноєвропейське оборонне співробітництво (*NORDEF*) (створено в 2009 році): Данія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція (Північноєвропейське оборонне співробітництво. 2022).

⁶ Військово-політична міжнародна організація, створена 15 травня 1992 р. в Ташкенті, до складу якої входять шість країн-учасниць СНД: Вірменія, Казахстан, Киргизія, РФ, РБ, Таджикистан.

⁷ Факти вказують про невідповідність реальних дій ОДКБ офіційно заявленим функціям з подолання загроз та викликів. Про незабезпечення безпеки всередині держав-учасниць свідчить вихід Грузії, Азербайджану та Узбекистану із членства в ОДКБ 2 квітня 1999 р., а також повторне приєднання (16 серпня 2006 р.) Узбекистану, а згодом й ініційоване країною повне припинення членства (19 грудня 2012 р.).

Міжнародні організації, що мають військову складову:

1. Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (*CCASG*) (створена в 1981 році), до складу якої входять наступні держави: Бахрейн, Катар, Кувейт, ОАЕ, Оман, Саудівська Аравія (Secretariat General of the Gulf Cooperation Council. 2022).

2. Європейський союз (*EU*) (створений в 1992 році), до складу якого входять наступні держави: Бельгія, Великобританія (вийшла в 2020 році), Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Франція, Австрія, Фінляндія, Швеція (з 1995 року), Угорщина, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Естонія (з 2004 року), Болгарія, Румунія (з 2007 року), Хорватія (з 2013 року) (European-union. 2022).

3. Союзна держава Росії і Білорусі (створено в 1996 році) (Інформаційно-аналітичний портал Союзної держави. 2022).

4. Середземноморський союз (створено 13 липня 2008 року), міжнародна організація, яка об'єднує 43 країни з Європи та Середземномор'я: 28 з них — нинішні й колишні держави-члени ЄС і 15 країн Північної Африки, Близького Сходу та Балкан. Мета — зміцнення стабільності в Середземноморському регіоні, питань безпеки, боротьби з тероризмом, міграції (Union for the Mediterranean (UfM). 2022).

Міждержавні договори про військові союзи:

1. Англо-Португальський договір (*підписаний в 1373 році*), який укладено між Великобританією і Португалією (Англо-Португальський договір. 2022).

2. Міжамериканський договір про взаємну допомогу (*TIAR*) (*підписаний в 1947 році*) між країнами: Аргентина, Багамські острови, Бразилія, Гватемала, Гондурас, Колумбія, Коста-Ріка, Домініканська республіка, Панама, Парагвай, Перу, Сальвадор, США, Трінідад і Тобаго, Уругвай та Чилі (*Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance*. 2022).

3. Договір про взаємну оборону (*підписаний в 1951 році*) між Республікою Філіппіни і США (Договір про взаємну оборону (США — Філіппіни). 2022).

4. Договір про взаємну оборону (*підписаний в 1953 році*) між Республікою Корея і США (Договір про взаємну оборону. Корея: відновлення повоєнної економіки. 2022).

5. Варшавський договір (*підписаний 14 травня 1955 року — припинено діяльність 1 липня 1991 року*), укладений у відповідь на приєднання ФРН до НАТО, що дозволило створити військовий союз європейських соціалістичних держав за провідної ролі Радянського Союзу і закріпити біполярність світу на 36 років (Каменецький, М. С. 2004, с. 658–675).

6. Договір про взаємодію і безпеку (*підписаний в 1960 році*) між США

і Японією (Політико-правова основа американсько-японського військово-політичного союзу. 2022).

7. Оборонна угода п'яти держав (*FPDA*) (*підписана в 1971 році*), яку укладено між наступними країнами: Австралія, Великобританія, Малайзія, Нова Зеландія, Сінгапур (П'ять схем захисту влади. 2022).

8. Договір про взаємну оборону (*підписаний в 2006 році*) між Ісламською Республікою Іран і Сирійською Арабською Республікою (Громадянська війна в Сирії. 2022).

9. Договір про дружбу, співпрацю і взаємну допомогу (*підписаний в 2008 році*) між РФ і Республікою Абхазія (*Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Российской Федерацией и Республикой Абхазия*. 2008).

10. Договір про дружбу, співпрацю і взаємну допомогу (*підписаний в 2008 році*) між РФ і Республікою Південна Осетія (*Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Российской Федерацией и Республикой Южная Осетия*. 2008).

11. Договір про зміцнення взаємодії в оборонній сфері та сфері забезпечення ядерного стримування (*підписаний в 2010 році*) між Великобританією і Францією (Ядерна політика Франції. 2011).

12. Угода про стратегічне партнерство і взаємну підтримку (*підписана в 2010 році*) між Азербайджаном і Туреччиною (Перемога з ускладнення

ми: з чим стикнувся Азербайджан після повернення Карабаху. 2020).

Отже, ретроспективний аналіз створення військово-політичних конфедерацій свідчить, що найбільш дієвим механізмом протидії загрозам та викликам, в першу чергу протистояння агресивній політиці проти нашої держави, безпосередньо є консолідація України з державами, які мають подібні загрози і ризики, підтримують Україну в умовах гібридної війни, задля створення єдиного безпекового простору, у т.ч. в прикордонній сфері.

Слід зауважити, що участь у певних союзах не суперечить інтересам і політичним курсам держав-учасниць Північноатлантичного Альянсу. Враховуючи даний факт, а також зволікання керівників НАТО щодо прийняття України до членства, надійним механізмом забезпечення безпеки нашої держави може стати стратегічно-вигідна консолідація із країнами-сусідами та союзниками у економічній, соціально-політичній, військово-технічній та прикордонній сферах.

Зокрема, на основі отриманих статистичних даних (*військово-політична та матеріальна допомога, просування інтересів України на міжнародній арені*) (результати опитування громадської думки)⁸

⁸ Опитування проведене Фондом «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва спільно з Центром політичної соціології протягом 16–27 лютого 2021 р. Загалом було опитано

проведено аналогію країн-партнерів, які найбільше підтримують Україну, серед них: США, Польща, Литва, Латвія, Канада та Грузія. Крім цього, зростання активності НАТО в Чорноморському регіоні збільшує роль України як стабільного партнера (Мельник, О. 2021, с. 6–39).

Аналіз розвитку зовнішньополітичних відносин України свідчить, що найбільш стратегічно-вигідним співробітництвом країн, окрім партнерства США — Велика-Британія — Україна, є взаємозв'язки з Польщею, в межах геопросторової локації з країнами Балтії, у форматі, заснованому на співпраці парламентарів, традиціях та історичних зв'язках країн (Слово і діло. 2017).

Зокрема, політичні лідери країн Люблінського трикутника⁹, заснованого саме на вищезазначених принципах (Спільна декларація міністрів закордонних справ України, Республіки Польща та Литовської Республіки щодо заснування «Люблінського трикутника». 2020), постійно заявляють про свою підтримку Укра-

2003 респонденти за вибіркою, що репрезентує доросле населення України (за винятком окупованих територій).

⁹ Люблінський трикутник — тристороння платформа для політичного, економічного, культурного й соціального співробітництва Литви, Польщі та України, метою якого є зміцнення діалогу між країнами, підтримка інтеграції України в ЄС та НАТО, спільна протидія російській агресії. Спільна декларація від 28 липня 2020 р., підписана у м. Люблін (Польща).

їни, та надання їй статусу партнера НАТО. Окремо слід вказати про спільну діяльність країн у військовій сфері, окрім навчань країн НАТО, функціонує литовсько-польсько-українська бригада¹⁰, яка забезпечує високу готовність багатонаціональних військових формувань (*резервні угоди ООН, Бойові тактичні групи ЄУ, Сили реагування НАТО*), а також міжнародні операції з підтримання миру й безпеки під егідою ООН, ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій у сфері безпеки на основі мандату Ради Безпеки ООН.

Аналізуючи це, керівництву України потрібно покладатися на тих партнерів, які погодяться увійти з нею в реальний військово-політичний союз, спільними діями ліквідувати сьогоденні виклики та загрози, спільно протистояти будь-якій військовій агресії. Створення нового військово-політичного об'єднання учасникам можливість не лише стати сильнішими у безпековій сфері, а й вибудувати свою власну геополітичну вісь (Дерев'янка, Ю. & Галабала, О. 2016).

Як альтернатива вищеперерахованим військово-політичним об'єднанням може стати союз країн Центрально-Східної Європи. Очевидно, базовими країнами такого союзу можуть бути Латвія, Литва, Естонія, Польща (*яка є однією із шести провідних країн-членів НАТО*) та Україна, які формують 6135 км спільного кордону з Росією (*рис. 2*).

Ідея об'єднання країн Центрально-Східної Європи у єдиний союз не нова та вже обговорюється ще з початку ХХ ст. Вперше ідею Балто-Чорноморського союзу підтримали ще століття тому на конференціях 1919–1920 років (Польща, Естонія, Латвія, Литва, Білорусь, Фінляндія).

Спільна оборонна стратегія стримування агресії з боку РФ зможе гарантувати безпеку кожній країні в ЄС загалом, дозволить сформувати взаємодію у прикордонному просторі щодо протидії загрозам та викликам, створення додаткових економічних можливостей. До переваг створення такого союзу можна віднести вдале геостратегічне і компактне розташування країн Міжмор'я на шляху перетину транспортних та енергетичних коридорів, взаємодоповнюваність економік, тривалі історичні контакти, етнічна схожість, єдність світоглядних, культурних й цивілізаційних засад.

Спільна оборонна стратегія стримування агресії з боку РФ зможе гарантувати безпеку кожній країні в ЄС загалом, дозволить сформувати взаємодію у прикордонному просторі щодо протидії загрозам та викликам, створення додаткових економічних можливостей. До переваг створення такого союзу можна віднести вдале геостратегічне і компактне розташування країн Міжмор'я на шляху перетину транспортних та енергетичних коридорів, взаємодоповнюваність економік, тривалі історичні контакти, етнічна схожість, єдність світоглядних, культурних й цивілізаційних засад.

¹⁰ Литовсько-польсько-українська бригада створена в рамках тристороннього співробітництва в сфері оборони в 2014 р. Багатонаціональний підрозділ з можливостями загальної військової бригади, призначений для ведення незалежних військових операцій відповідно до міжнародного права або участі в таких діях. Склад: спецчастини 21-ї Підгальської стрілецької бригади (*Польща*), 80-ї десантно-штурмової бригади (*Україна*) та батальйону Великої княгині Біруге Улан (*Литва*). З 2016 р. спільна бригада є важливим елементом дій НАТО.

Рис. 2. Висвітлення територіального пріоритету у разі об'єднання Україна-Польща-Литва-Латвія

Створення Балто-Чорноморського союзу — геополітичної вісі, проекту, що не суперечить засадам ЄС та НАТО, а навпаки лише їх доповнює, по-перше створить потужний безпековий пояс між Європою та Росією і захистить країни, які мають спільні з агресором кордони, по-друге, сформує потужний військово-політичний блок (Волович, О. 2016а, 2016б).

Висновки. Розвиток міжнародних процесів першої половини ХХІ століття характеризується подальшим

зростанням потенційних військово-політичних небезпек. Визначальними чинниками, що впливають на стан національної безпеки України, є внутрішньополітична обстановка, зовнішньополітичний курс та ефективність державної політики в секторі безпеки. Виникає нагальна потреба формування ефективної системи захисту національних інтересів держави, здатної адекватно реагувати на сучасні загрози й виклики.

Основною умовою ефективного захисту національних інтересів

від реальних і потенційних загроз є консолідація та інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір, а також поглиблення співпраці із НАТО з метою набуття членства у цій організації.

Вказана проблематика зумовлює перспективи подальших досліджень питань наукового супроводу комплексного проєкту щодо формування системи моніторингу прикордонної безпеки України з акцентом на ділянку її державного кордону з державами-членами СНД та морську аквато-

рію, а також побудови єдиної цілісної структури необхідного комплексу заходів спрямованих на запобігання можливих небезпек у прикордонній сфері діяльності. Проведене дослідження певною мірою дозволяє проаналізувати спроможності Державної прикордонної служби України у системі забезпечення попередження загрозам у прикордонній сфері діяльності, зумовлює подальшу розробку — *«Методики побудови структури системи забезпечення попередження загрозам у прикордонній сфері діяльності»*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Альянс восьми держав. (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Wikipedia.org”. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Альянс_восьми_держав [дата зверн.: 22.09.2022].

Англо-Португальський договір. (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Wikipedia.org”. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Англо-португальський_договір_\(1373\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Англо-португальський_договір_(1373)) [дата зверн.: 23.09.2022].

Андрущенко, С. В. (2011). *Безпеки міжнародної політики*. Політична енциклопедія. К.: Парламентське видавництво, с. 137–139.

АНЗЮС. (2022). Довідковий Веб-ресурс: «Велика українська енциклопедія». URL: <https://vue.gov.ua/АНЗЮС> [дата зверн.: 22.09.2022].

Белай, С. В. (2017). Удосконалення механізмів врегулювання сучасних збройних конфліктів всередині держави: актуальні питання забезпечення державної безпеки України в умовах збройного протистояння. *Науковий журнал «Честь і закон»*. № 4 (63), с. 5–9.

Борщак, І. (2001). Антанта. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42861 [дата зверн.: 21.09.2022].

Військово-політичний союз АНЗЮК. (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Wikipedia.org”. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/АНЗЮК> [дата зверн.: 22.09.2022].

Волович, О. (2016а). Балто-Чорноморський Союз: перспективи реалізації (частина 1). Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/volodich-balto/> [дата зверн.: 19.09.2022].

Волович, О. (2016б). Балто-Чорноморський Союз: перспективи реалізації (частина 2). Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». URL: <https://>

bintel.org.ua/ru/nash_archiv/archiv-regioni/archiv-yevropa/archiv-insha-yevropa/volodich-balto2/ [дата зверн.: 19.09.2022].

Горбулін, В. П. (за заг. ред.). (2009). *Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія*. Колектив авторів. К.: РНБОУ. Інститут проблем національної безпеки, с. 125–139.

Громадянська війна в Сирії. (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Wikipedia.org”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Громадянська_війна_в_Сирії [дата зверн.: 23.09.2022].

Дамьян ван Пьювелде (2015). Гібридна війна — чи існує вона? *Вісник НАТО*. URL: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2015/05/07/gibridnaya-vojna-sushchestvuet-li-ona-voobshche/index.html> [дата зверн.: 21.09.2022].

Дерев'янка, Ю. & Галабала, О. (2016). Балто-Чорноморський союз — нова геополітична вісь для України. Інформаційний портал «Народна Воля». URL: <http://volya.if.ua/2016/08/balto-chornomorskuj-soyuz-nova-geopolitychna-vis-dlya-ukrajiny/> [дата зверн.: 21.09.2022].

Дегтяр, О. А. (2013). Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління. Наукова періодика України*. № 3, с. 30–36.

Дзвінчук, Д. І. (2012). *Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною*. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління». Івано-Франківськ: НВ, с. 317–324.

Договір про взаємну оборону. Корея: відновлення повоєнної економіки. (2022). Довідковий Веб-ресурс: «Український інститут майбутнього». URL: <https://uifuture.org/publications/koreya-vidnovlennya-povoyennoyi-ekonomiku/> [дата зверн.: 23.09.2022].

Договір про взаємну оборону (США — Філіппіни). (2022). Довідковий Веб-ресурс: «Wikipedia.org». URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Договор_о_взаимной_обороне_\(США_—_Филиппины\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Договор_о_взаимной_обороне_(США_—_Филиппины)) [дата зверн.: 23.09.2022].

Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Российской Федерацией и Республикой Абхазия. (2008). URL: <https://dokipedia.ru/document/5191418> [дата зверн.: 23.09.2022].

Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Российской Федерацией и Республикой Южная Осетия. (2008). URL: <https://dokipedia.ru/document/5191417> [дата зверн.: 23.09.2022].

Домбровська, С. М. & Полторац, С. Т. (2015). Механізми формування безпеки держави. Науковий вісник ХНТУ: «Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування». № 1, с. 4–9. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/3056/1/dombrovska-poltorak.pdf> [дата зверн.: 19.09.2022].

Дяченко, Н. П. (2013). Роль та місце прогнозування в системі державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування. Наукова періодика України*. № 4, с. 58–67.

Західноєвропейський союз. Європейська оборонна організація. (2022). Міжнародний довідково-історичний Веб-ресурс: “Britannica.com”. URL: <https://www.britannica.com/topic/Western-European-Union> [дата зверн.: 22.09.2022].

Івашков, Ю. Б. (2015). Міжнародне співробітництво та співпраця Державної прикордонної служби України із запобігання транскордонній злочинності. *Збірник наукових праць*. Хмельницький: НАДПСУ. № 4 (66), с. 59–75.

Інформаційно-аналітичний портал Союзної держави. (2022). Офіційний Веб-портал організації. URL: <https://soyuz.by/dogovor-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva> [дата зверн.: 23.09.2022].

Каменецький, М. С. (2004). *Варшавський договір 1955*. Українська дипломатична енциклопедія. Т. 1. Київ: Знання України, с. 658–675.

Кириленко, В. А., Фаріон, О. Б. & Лисак, П. П. (2020). Модель інформаційно-аналітичної взаємодії оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України. *Збірник наукових праць*. Хмельницький: НАДПСУ. № 1 (82), с. 107–115.

Копійка, В. В. (2004). *Троїстий союз (Союз Центральних держав)*. Українська дипломатична енциклопедія. Т. 2. Київ: Знання України, с. 658–675.

Крип'якевич, І. П. (1984). *Племінні об'єднання*. Наукова думка. Київ: НАНУ, 176 с.

Кучик, О. С. (2011). Механізми та форми реалізації колективної безпеки у діяльності міжнародних організацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. *Збірник наукових праць*. Київ: НУ ім. Тараса Шевченка. № 99, с. 34–35.

Мельник, О. (2021). Суспільна підтримка Євроатлантичного курсу України: оцінка та рекомендації. С. 6–39. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021-nato-ukr.pdf> [дата зверн.: 22.09.2022].

Мисик, А. Б. (2017). Концепція застосування Державної прикордонної служби України у територіальній обороні. *Збірник наукових праць*. Хмельницький: НАДПСУ. № 3 (73), с. 146–152.

Олексієнко, Б. М. (2021). Еволюція основних проблем протидії військовими засобами «гібридній» агресії з боку Російської Федерації проти України. *Збірник наукових праць*. Хмельницький: НАДПСУ. № 1 (84), с. 119–135.

Організація Договору про колективну безпеку (ОДКБ). (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Pidru4niki.com”. URL: https://pidru4niki.com/16631116/politologiya/organizatsiya_dogovoru_pro_kolektivnu_bezpeku_odkb [дата зверн.: 22.09.2022].

Перемога з ускладненнями: з чим стикнувся Азербайджан після повернення Карабаху. (2020). URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/12/1/7117115/> [дата зверн.: 23.09.2022].

Північноєвропейське оборонне співробітництво. (2022). Довідковий Веб-ресурс: “Wikipedia.org”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Північноєвропейське_оборонне_співробітництво [дата зверн.: 22.09.2022].

Політико-правова основа американсько-японського військово-політичного союзу. (2022). URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Asia/24.htm> [дата зверн.: 23.09.2022].

Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (зі змінами). (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [дата зверн.: 18.09.2022].

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV. (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> [дата зверн.: 18.09.2022].

Про Стратегію національної безпеки України: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року (введено в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020). (2020). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [дата зверн.: 18.09.2022].

П'ять схем захисту влади. (2022). Довідковий Веб-ресурс: "Wikipedia.org". URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Five_Power_Defence_Arrangements [дата зверн.: 23.09.2022].

Сальнікова, О. Ф. (за заг. ред.). (2020). Стратегічні комунікації та цивільно-військове співробітництво у протидії «гібридній» агресії. *Воєнні аспекти протидії «гібридній» агресії: досвід України: монографія*. Колектив авторів. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, с. 123–129.

Семенченко, А. І. (2007). Теоретико-методологічні засади визначення, класифікація та оцінки системи загроз національної безпеки і рекомендації щодо їх удосконалення. *Науковий вісник*. Київ: НАДУ. № 3, с. 86–91.

Слово і діло. (2017). Країни-союзники України: хто і як підтримує Київ у війні з Росією. Аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/10/09/infografika/bezpeka/krayiny-soyuznyku-ukrayiny-xto-yak-pidtrymuje-kyiv-vijni-rosiyeyu> [дата зверн.: 22.09.2022].

Спільна декларація міністрів закордонних справ України, Республіки Польща та Литовської Республіки щодо заснування «Люблінського трикутника». Опубліковано 28.07.2020. Міністерство закордонних справ України. (2020). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrayini-respubliki-polshcha-ta-litovskoyi-respubliki-shchodo-zasnuvannya-lyublinskogo-trikutnika> [дата зверн.: 22.09.2022].

Цевельов, О. Є. (2017). Актуальні питання забезпечення прикордонної безпеки України у системі національної безпеки. *Збірник наукових праць*. Хмельницький: НАДПСУ. № 1 (73), с. 88–90.

Ядерна політика Франції. (2011). URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15633/> [дата зверн.: 23.09.2022].

Directory of NATO. (2006). *Brussels, Belgium: NATO Public Diplomacy Division*. Part I, p. 15–29; Part VI, p. 219–228.

European-union. (2022). Офіційний Веб-портал організації. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en [дата зверн.: 22.09.2022].

Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance (2022). Офіційний Веб-портал організації URL: <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-29.html> [дата зверн.: 23.09.2022].

Regional Security System. (2022). Офіційний Веб-портал організації. URL: <https://www.rss.org.bb/about/> [дата зверн.: 22.09.2022].

Secretariat General of the Gulf Cooperation Council. (2022). Офіційний Веб-портал організації. URL: <https://gcc-sg.org/en-us/Pages/default.aspx> [дата зверн.: 22.09.2022].

Union for the Mediterranean (UfM). (2022). Інформаційно-аналітичний портал організації. URL: <https://ufmsecretariat.org/fr/qui-sommes-nous/> [дата зверн.: 23.09.2022].

REFERENCES

Al'yans vos'my derzhav. (2022) [Alliance of eight states]. Dovidkovyy Veb-resurs: "Wikipedia.org". URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Al'yans_vos'my_derzhav [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Anhlo-Portuhal's'kyy dohovir [Anglo-Portuguese Treaty]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: "Wikipedia.org". URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Anhlo-portuhal's'kyy_dohovir_\(1373\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Anhlo-portuhal's'kyy_dohovir_(1373)) [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Andrushchenko, S. V. (2011). *Bezpeka mizhnarodnoyi polityky* [Security of international politics]. Politychna entsyklopediya. K.: Parlament-s'ke vydavnytstvo, s. 137–139. [in Ukrainian].

ANZYUS [ANZUS Security Treaty]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: «Velyka ukrayins'ka entsyklopediya». URL: <https://vue.gov.ua/ANZYUS> [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Byelay, S. V. (2017). Udoskonalennya mekhanizmiv vrehulyuvannya suchasnykh zbroynykh konfliktiv vsередyni derzhavy: aktual'ni pytannya zabezpechennya derzhavnoyi bezpeky Ukrainy v umovakh zbroynoho protystoyannya [Improving the mechanisms for the settlement of modern armed conflicts within the state: urgent issues of ensuring the state security of Ukraine in the conditions of armed confrontation]. *Naukovyy zhurnal "Chest' i zakon"*. № 4 (63), s. 5–9. [in Ukrainian].

Borshchak, I. (2001). Antanta. Entsyklopediya suchasnoyi Ukrainy [Entente. Encyclopedia of modern Ukraine]. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42861 [Accessed: 21.09.2022]. [in Ukrainian].

Viys'kovo-politychnyy soyuz ANZYUK [ANZUK Military and Political Union]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: "Wikipedia.org". URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ANZYUK> [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Volovych, O. (2016a). Balto-Chornomors'kyy Soyuz: perspektyvy realizatsiyi (chastyna 1) [The Baltic-Black Sea Union: prospects for implementation (part 1)]. *Nezalezhnyy analitychnyy tsentr heopolitychnykh doslidzhen' "Borysfen Intel"*. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/volodich-balto/> [Accessed: 19.09.2022]. [in Ukrainian].

Volovych, O. (2016b). Balto-Chornomors'kyy Soyuz: perspektyvy realizatsiyi (chastyna 2) [The Baltic-Black Sea Union: prospects for implementation (part 2)]. *Nezalezhnyy analitychnyy tsentr heopolitychnykh doslidzhen' "Borysfen Intel"*. URL: https://bintel.org.ua/ru/nash_archiv/

arxiv-regioni/arxiv-yevropa/arxiv-insha-yevropa/volodich-balto2/ [Accessed: 19.09.2022] [in Ukrainian].

Horbulin, V. P. (za zah. red.). (2009). *Informatsiyeni operatsiyi ta bezpeka suspil'stva: zahrozy, protydiya, modelyuvannya: monohrafiya* [Information operations and public security: threats, countermeasures, modeling: a monograph]. Kolektyv avtoriv. K.: RNBOU. Instytut problem natsional'noyi bezpeky, s. 125–139. [in Ukrainian].

Hromadyans'ka viyna v Syriyi [Civil war in Syria]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: “Wikipedia.org”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Hromadyans'ka_viyna_v_Syriyi [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Dam'yan van P'yuvælde (2015). Hibrydna viyna — chy isnuye vona? [Hybrid war — does it exist?]. *Visnyk NATO*. URL: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2015/05/07/gibridnaya-vojna-sushchestvuet-li-ona-voobshche/index.html> [Accessed: 21.09.2022]. [in Ukrainian].

Derev'yanko, YU. & Halabala, O. (2016). Balto-Chornomors'kyi soyuz — nova heopolitychna vis' dlya Ukrayiny [The Baltic-Black Sea Union is a new geopolitical axis for Ukraine]. Informatsiyyny portal “Narodna Volya”. URL: <http://volya.if.ua/2016/08/balto-chornomorskyj-soyuz-nova-heopolitychna-vis-dlya-ukrajiny/> [Accessed: 21.09.2022] [in Ukrainian].

Dyehtyar, O. A. (2013). Informatsiyno-analitychne zabezpechennya pryynyattya upravlins'kykh rishen' u diyal'nosti orhaniv derzhavnoyi vlady [Information and analytical support for management decision-making in the activities of state authorities]. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya. Naukova periodyka Ukrayiny*. № 3, s. 30–36. [in Ukrainian].

Dzvinchuk, D. I. (2012). *Pivnichnoatlantychnyy al'yans: istoriya, funktsiyi, struktura, vidnosyny z Ukrayinoyu* [The North Atlantic Alliance: history, functions, structure, relations with Ukraine]. Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv ta slukhachiv mahisters'koyi pidhotovky za napryamom “Derzhavne upravlinnya”. Ivano-Frankivs'k: NV, s. 317–324.

Dohovir pro vzayemnu oboronu. Koreya: vidnovlennya povoyennoyi ekonomiky [Agreement on mutual defense. Korea: recovery of the post-war economy]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: “Ukrayins'kyi instytut maybutn'oho”. URL: <https://uifuture.org/publications/koreya-vidnovlennya-povoyennoyi-ekonomiky/> [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Dohovir pro vzayemnu oboronu (SSHA — Filippyny) [Mutual Defense Treaty (USA — Philippines)]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: “Wikipedia.org”. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Dohovor_o_vzaymnoy_oborone_\(SSHA_—_Fylyppyny\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Dohovor_o_vzaymnoy_oborone_(SSHA_—_Fylyppyny)) [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Dohovor o druzhbe, sotrudnychestve y vzaymnoy pomoshchy mezhdru Rossyyskoy Federatsyey y Respublykoy Abkhazyya [Treaty of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance between the Russian Federation and the Republic of Abkhazia]. (2008). URL: <https://dokipedia.ru/document/5191418> [Accessed: 23.09.2022]. [in Russian].

Dohovor o druzhbe, sotrudnychestve y vzaymnoy pomoshchy mezhdru Rossyyskoy Federatsyey y Respublykoy Yuzhnaya Osetyya [Treaty of Friendship, Governance and Mutual Assistance

between the Russian Federation and the Republic of South Ossetia]. (2008). URL: <https://dikipedia.ru/document/5191417> [Accessed: 23.09.2022]. [in Russian].

Dombrovs'ka, S. M. & Poltorak, S. T. (2015). Mekhanizmy formuvannya bezpeky derzhavy [Mechanisms of formation of state security]. *Naukovyy visnyk KHNTU: "Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya"*. № 1, s. 4–9. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/3056/1/dombrovska-poltorak.pdf> [Accessed: 19.09.2022]. [in Ukrainian].

Dyachenko, N. P. (2013). Rol' ta mistse prohnouzuvannya v systemi derzhavnoho upravlinnya [The role and place of forecasting in the public administration system]. *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya. Naukova periodyka Ukrayiny*. № 4, s. 58–67. [in Ukrainian].

Zakhidnoyevropeys'kyy soyuz. Yevropeys'ka oboronna orhanizatsiya [Western European Union. European Defense Organization]. (2022). Mizhnarodnyy dovidkovo-istorychnyy Veb-resurs: "Britannica.com". URL: <https://www.britannica.com/topic/Western-European-Union> [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Ivashkov, YU. B. (2015). Mizhnarodne spivrobitnytstvo ta spivpratsya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny iz zapobihannya transkordonniy zlochynnosti [International cooperation and cooperation of the State Border Service of Ukraine in the prevention of cross-border crime]. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Khmel'nyts'kyy: NADPSU. № 4 (66), s. 59–75. [in Ukrainian].

Informatsiyno-analitychnyy portal Soyuznoyi derzhavy [Information and analytical portal of the Union State]. (2022). Ofitsiynyy Veb-portal orhanizatsiyi. URL: <https://soyuz.by/dogovor-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva> [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Kamenets'kyy, M. S. (2004). *Varshavs'kyy dohovir 1955* [Warsaw Pact 1955]. *Ukrayins'ka dyplomatychna entsyklopediya*. T. 1. Kyiv: Znannya Ukrayiny, s. 658–675. [in Ukrainian].

Kyrylenko, V. A., Farion, O. B. & Lysak, P. P. (2020). Model' informatsiyno-analitychnoyi vzayemodiyi operatyvnykh pidrozdiliv Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny [Model of informational and analytical interaction of operational units of the State border service of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Khmel'nyts'kyy: NADPSU. № 1 (82), s. 107–115. [in Ukrainian].

Kopiyka, V. V. (2004). *Troyisty y soyuz (Soyuz Tsentral'nykh derzhav)* [Triple Alliance (Union of the Central Powers)]. *Ukrayins'ka dyplomatychna entsyklopediya*. T. 2. Kyiv: Znannya Ukrayiny, s. 658–675. [in Ukrainian].

Kryp'yakevych, I. P. (1984). *Pleminni ob'yednannya. Naukova dumka* [Tribal associations. Scientific thought]. Kyiv: NANU, 176 s. [in Ukrainian].

Kuchyk, O. S. (2011). Mekhanizmy ta formy realizatsiyi kolektyvnoyi bezpeky u diyal'nosti mizhnarodnykh orhanizatsiy [Mechanisms and forms of implementation of collective security in the activities of international organizations]. *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. Zbirnk naukovih prac*. № 99, s. 34–35. [in Ukrainian].

Mel'nyk, O. (2021). Suspil'na pidtrymka Yevroatlantychnoho kursu Ukrayiny: otsinka ta rekomendatsiyi [Public support for Ukraine's Euro-Atlantic course: assessment and recommendations]. S. 6–39. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021-nato-ukr.pdf> [Accessed: 22.09.2022] [in Ukrainian].

Mysyk, A. B. (2017). Kontsepsiya zastosuvannya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny u terytorial'niy oboroni [The concept of the use of the State Border Service of Ukraine in territorial defense]. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Khmel'nyts'kyy: NADPSU. № 3 (73), s. 146–152. [in Ukrainian].

Oleksiyenko, B. M. (2021). Evolyutsiya osnovnykh problem protydyiyi viys'kovymy zasobamy “hibrydnyy” ahresiyi z boku Rosiys'koyi Federatsiyi proty Ukrayiny [The evolution of the main problems of combating the “hybrid” aggression by the Russian Federation against Ukraine by military means]. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Khmel'nyts'kyy: NADPSU. № 1 (84), s. 119–135. [in Ukrainian].

Orhanizatsiya Dohovoru pro kolektyvnu bezpeku [Collective Security Organization]. (ODKB). (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: “Pidru4niki.com”. URL: https://pidru4niki.com/16631116/politologiya/organizatsiya_dohovoru_pro_kolektivnu_bezpeku_odkb [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Peremoha z uskladnennyamy: z chym styknuvsya Azerbaydzhan pislya povernennya Karabakhu [A win with easing: with what did Azerbaijan collide after turning back to Karabakh]. (2020). URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/12/1/7117115/> [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Pivnichnoyevropeys'ke oboronne spivrobitnytstvo [Northern European defense cooperation]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: “Wikipedia.org”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Pivnichnoyevropeys'ke_oboronne_spivrobitnytstvo [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Polityko-pravova osnova amerykans'ko-yapons'koho viys'kovo-politychnoho soyuzu [The political and legal basis of the American-Japanese military-political alliance]. (2022). URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Asia/24.htm> [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On National Security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. (zi zminamy) No 2469-VIII. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-VIII#Text> [Accessed: 18.09.2022]. [in Ukrainian].

Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [On the Fundamentals of National Security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 19 chervnia 2003 r. No964-IV. (2003). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [Accessed: 18.09.2022]. [in Ukrainian].

Pro Stratehiyu natsional'noyi bezpeky Ukrayiny [On the National Security Strategy of Ukraine]: Rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku (vvedeno v diyu Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku № 392/2020). (2020). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [Accessed: 18.09.2022]. [in Ukrainian].

P'yat' skhem zakhystu vlady [Five scheme of protection governance]. (2022). Dovidkovyy Veb-resurs: "Wikipedia.org". URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Five_Power_Defence_Arrangements [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Sal'nikova, O. F. (za zah. red.). (2020). Stratehichni komunikatsiyi ta tsyvil'no-viys'kove spivrobitnytstvo u protydyi "hibrydny" ahresiyi [Strategic communications and civil-military cooperation in counteracting "hybrid" aggression]. *Voyenni aspekty protydyi "hibrydny" ahresiyi: dosvid Ukrayiny: monohrafiy*. Kolektyv avtoriv. K.: NUOU im. Ivana Chernyakhovs'koho, s. 123–129. [in Ukrainian].

Semenchenko, A. I. (2007). Teoretyko-metodolohichni zasady vyznachennya, klasyfikatsiya ta otsinky systemy zahroz natsional'noyi bezpeky i rekomendatsiyi shchodo yikh udoskonalennya [Theoretical and methodological principles of definition, classification and evaluation of the system of threats to national security and recommendations for their improvement]. *Naukovii visnik*. K.: NADU. № 3, s. 86–91. [in Ukrainian].

Slovo i dilo. (2017). Krayiny-soyuznyky Ukrayiny: khto i yak pidtrymuje Kyyiv u viyni z Rosiyeyu [Allied countries of Ukraine: who and how supports Kyiv in the war with Russia]. Analitychnyy portal. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/10/09/infografika/bezpeka/krayiny-soyuznyky-ukrayiny-xto-yak-pidtrymuje-kyyiv-vijni-rosiyeyu> [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Spil'na deklaratsiya ministriv zakordonnykh sprav Ukrayiny, Respubliky Pol'shcha ta Lytovs'koyi Respubliky shchodo zasnuvannya "Lyublins'koho trykutnyka" [Joint declaration of the Ministers of Foreign Affairs of Ukraine, the Republic of Poland and the Republic of Lithuania on the establishment of the "Lublin Triangle"]. Opublikovano 28.07.2020. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrayiny. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrayini-respubliki-polshcha-ta-litovskoyi-respubliki-shchodo-zasnuvannya-lyublinskogo-trikutnika> [Accessed: 22.09.2022]. [in Ukrainian].

Tsevel'ov, O. YE. (2017). Aktual'ni pytannya zabezpechennya prykordonnoyi bezpeky Ukrayiny u systemi natsional'noyi bezpeky [Current issues of ensuring border security of Ukraine in the national security system]. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Khmel'nyts'kyu: NADPSU. № 1 (73), s. 88–90. [in Ukrainian].

Yaderna polityka Frantsiya [Nuclear policy of France]. (2011). URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15633/> [Accessed: 23.09.2022]. [in Ukrainian].

Directory of NATO. (2006). Brussels, Belgium: NATO Public Diplomacy Division. Part I, p. 15–29; Part VI, p. 219–228. [in English].

European-union. (2022). Ofitsiyyny Veb-portal orhanizatsiyi. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en [Accessed: 22.09.2022]. [in English].

Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance (2022). Ofitsiyyny Veb-portal orhanizatsiyi. URL: <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-29.html> [Accessed: 23.09.2022]. [in English].

Regional Security System. (2022). Ofitsiyyny Veb-portal orhanizatsiyi. URL: <https://www.rss.org.bb/about/> [Accessed: 22.09.2022]. [in English].

Secretariat General of the Gulf Cooperation Council. (2022). Ofitsiynyy Veb-portal orhanizatsiyi. URL: <https://gcc-sg.org/en-us/Pages/default.aspx> [Accessed: 22.09.2022]. [in English].

Union for the Mediterranean (UfM). (2022). Informatsiyno-analitychnyy portal orhanizatsiyi. URL: <https://ufmsecretariat.org/fr/qui-sommes-nous/> [Accessed: 23.09.2022]. [in English].

Oleksandr Lutskyi

PhD of Pedagogical Sciences,

Associate Professor, Rector,

*National Academy of the State Border Guard Service
of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi*

(Khmelnyskyi, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6235-219X>

Serhii Bocharov

Adjunct,

*National Academy of the State Border Guard Service
of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi*

(Khmelnyskyi, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3824-4022>

**RETROSPECTIVE ANALYSIS
OF BORDER THREAT WARNING SYSTEMS**

The scientific article based on the publications of analysts, experts, military specialists and journalists, an analysis of the formation of the world and European system of ensuring the security of the state, its sovereignty and territorial integrity, countering threats and challenges was carried out. The global experience of counteraction to threats was generalized; and the preconditions of formation of the Ukraine's system of prevention of threats, in particular in border sphere, were outlined.

The aim of the article is to analyze the existing studies, legal frameworks, organizational principles, and methods to achieve collective border security in the sphere of threat prevention.

During the research we used a number of historic, empiric, and theoretical methods — while studying the succession of formation and development of security system in the chronological order. The use of these methods and techniques provided

the comprehensive analysis of the object and subject of the research, and its orientation towards the reliability of future findings.

The development of international processes in the late of XXIth century is characterized with further increase of potential military-political threats.

The complicated and often unpredicted military and political situation in the world and near Ukraine's borders, therefore, require the increasing priority of military and political forces as an instrument of foreign policy oriented towards ensuring national interests.

There is a necessity to form an efficient system to defend national interests that will adequately respond to current challenges, threats, vulnerabilities and risks.

The establishment of collective security system means implementation of a number of political, economic, and legal measures as well as military and organizational actions to repel the aggression.

These problems outline the prospects for further research referring to the scientific guidance of complex project on formation of system for monitoring of Ukraine's border security, in particular border line with the CIS countries and marine borders, and to developed the Technique of composing the structure for prevention of border security threats.

Keywords: *threats, border security, system of state and collective security, unions, confederation.*